

צטא א מיי' פ"ב מהלכות
מטוה הלה ט טושיע
אוי"ח ק"י מרו טפי"ח א:
ק ב מיי' טס הלכה ג טושיע
אוי"ח ק"י מרו טפי"ח א:
קא ג ד מיי' טס:
ק ב מיי' טס טושיע טס
טפי"ח ב'בג"ה:
ק ב מיי' טס הלכה ט טושיע
טס טפי"ח ג'בג"ה:
ק ד מיי' פ"א מהלכות
מטוה הלה ט ופ"ג
הלכה ג טור או"ח מפי' מיטע
עד ט"י מרכ"ז:
ק ה מיי' פ"א ט טושיע
אוי"ח ק"י מרכ"ז טפי"ח
ט:
ק ט מיי' פ"א מהלכות
מטוה ה' ופ"ג הל' ו
ו"פ"ט הלכה ט סמך עש"י יט
טור או"ח סימן רלו רלו רלו:

מוסף רש"י

כל המעביר על מדותיו.
שליט מקדק מלמד משה
למעשים אותו ומתן מדותיו
והולך לו, כמו (לעיל ג.)
אין מעבירין על המצוה,
(עובדין ק"ד) אין מעבירין
על האלוהין, מיטן והולך
לו (ר"ה י"ד). מעבירין לו
על כל פשעיו. אין מה
הדן מקדקת מחייבין אלף
ממנה והולכת (ט"ז). איני
בדאי. לא הייתי שוכן
והגון להיות ע"ה, ועבשתי
שנוצרת. מה שנינומי הי'
אני כאלו לא נוצרתי
(בבב"ב י"ז). ק"ו במינות. מ'שום
שנמתי ע"ה אני (ט"ט).
מק"ה. לא והסם (ט"ט).
ובבעליה שערים. פ'הסם
בבכרות וישראל בפקד תפלת
השחר איתנו נעילה, י'
אומרים נעילת שערי מקדש
וי"א נעילת שערי שמים
שנעילת אותן לעת שער במנח
תפלה, וטוהגן היו להתפלל
תפלת נעילה בכל תענית
דכך שמתפללין ביה"כ (פ'
תשנ"ח ב.). אור יו"ה"כ. לל
כיסמו (ד"ה ט.). שבע מעין
שמונה עשרה. אש"ח
בשבע ברכות משן שמונה
עשרה, כגון ג' ראשונות וג'
אחרונות מתקן האומר היינו
באלמע ומסיים בשמונה תפלה
כדלמרינן בברכות (כ"ט). ויש
זה מעין כולם (ד"ה ט.).

רבינו הגנאל

ר' הנינא איקפד עליה דרב
משום דאמר קמיה דרבי כד
על ר' הנינא כמה נהדר
ונזיל. ואול רב לגבי דרב
הנינא י"ג מעלי יומי דכפורי
ולא איפסי ליה. והכי עבד
רב הכי, והאמר ר' יוסי
בר הנינא כל המבקש טטו
מחבירו אל יבקש יותר
מגי' פעמים. ושאלו הני
מילי אדם ע' בחבירו, אבל
הלמד בהדיה בר שאני.
כלומר, ר' הנינא רבו של
רב הוה. ור' הנינא הכי
עבד הכי לית ליה הא
(דרבא) [דרבא] דאמר כל
המעביר על מדותיו מעבירין
לו על כל פשעיו. וא[מרין]
ר' הנינא חזא לחלמא
דקופיה לרב ואמר איתתיה
לבבל דלימא אורייתא התם.
ת"ד מצות ירדו ערב יום
הכפורים עם חטיבתו, אבל
אמר חכמי סנהדרין אדם
קודם שיאכל וישנה שמא
תטרף דעתו עליו כסעודה,
ואצ"פ שהתורה קודם
אכילה ושתיה יתורה לאחר
הסעודה, ואצ"פ שהתורה

והאמר רב תפלת ערבית רשות. תימה לרז דלאמר תפלת ערבית
רשות האמר פרק תפלת השחר (בבב"ב דף טו.) טעה ולא
התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים ואמר נמי התם כסוף פרק
תפלת השחר (ס"ד דף ל:) טעה ולא הזכיר של ראש חודש זלילה אין
מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את
החודש זלילה הא לאו הכי מחזירין
ואמאי תיפוק ליה דתפלת ערבית
רשות ואומר ר"י נהי דרשות היא אין
לזכור זכנס אס לא מפני שום מנוה
עובדת או שרא המייניה דפ"ק דשנת
(דף טו.) דלא מטרחינן ליה וכן עלה
על מטוה דירושלמי דאין מטרחינן
אומו שירד מדע כיון דיעקב אצני
תיקנה לא תיקנה לזכור ועוד כיון
דכנגד אצנים ופדרים היא שמעלן
ומקטירין כל הלילה נהי דלא מעכזי
כפרה מ"מ מנוה להקטיר תפלת
ערבית נמי מנוה ותימה מאי פריך
הכא והאמר רב תפלת ערבית רשות
והאמרין דכנס אין לזכור וי"ל
דאין זה כנס דליל יו"ה"כ מנוה
לטרות ולהיכן זכרי סעודה דהוי
כעין יו"ט כדלמרי' כמדרש דמנואלי
יו"ה"כ צ"ח קול יוצאת ואומרת לך כחול
על שמתה לחמן וכמו שפיעשו אלא
לזכור כנס אפי' למ"ד תפלת
ערבית רשות הכי משמע דירושלמי
תפלת השחר דלמ"ד תפלת ערבית
חובה אין תפלת נעילה פוטרתה
ולמ"ד רשות תפלת נעילה פוטרתה
משמע אבל כנס אין לזכור ואע"פ
שחולק על הש"ס שלנו זכה דבגמרא
דין משמע דרז לדברי האומר חובה
קאמר אבל למ"ד רשות לא צ"ח
תפלה לפוטרה מ"מ כמה שאנו יכולין
להשוותם יש לנו להשוותם (וכה"ג פ'
גזי אין מקדשין את החודש זלילה
אע"ג תפלת ערבית רשות כיון
דשווייה עליה חובה שפיר דמי ולהכי
לריך להאסו טעמא דאין מקדשין
החודש זלילה ואין נראה לר"י
דהאמר בפ"ק דשנת פ' למ"ד תפלת
ערבית רשות ממי שרא המייניה לא
מטרחינן ליה הא אי לא שרא המייני'
מטרחינן ליה אע"פ שלא התפלל כלל
וכי תימא כיון שהתפלל בשאר לילות
שיא עליה חובה א"כ אמאי אינטריך
לשנויי הכא דרז לדברי האומר חובה
קאמר לימא דלפי' לדידיה דס"ל
רשות כיון דשילא עליה חובה בשאר
לילות חובה היא עלייה ובעיה תפלה
למיפטריה על כן נראה דפרישית:
מתפלל שבע מעין שמונה
עשרה ברכות. פירש
רש"ס טעמא משום דכיון דלכתי
הוא כמעט חסוד שחז כיו"ה"כ להכי
מתפלל שבע ולפי שצדכ פנה להכי
וחול הוי להכי מתפלל מעין י"ח:
מפני

אחא ר' חייא. וגם הוא היה חפץ לנסוק עמו וחזר צדצילו לראש
הפרשה: רב שאני. מתמיר היה לעלמו: **הלמא הוא ליה לרב**. ראה
חלוס על רב שמתלואו דקלך והוא סימן נשיאות ראש וגדולה ור'
חנינא ראש ישיבה היה כדלמרי רבי (בבב"ב דף קג.) צנעת פטירתו
חנינא בר חמא יצב צראש וכשראה
חלוס זה על רב דלג למות לפי שאין
מלכות נוגעת בצנעתה אמר אדחיה
מהכא ויצרח לזבל מפני וסס יהיה
השיבה. לאחר אכילה משקיבל עליו
יוה"כ: **שמא סטרף דעסו**. מחמת
שכרות: **דבר קלקלה**. של חטא:
ממעמקי הלז. תפלה היא: **בסורסך**
כסוב. כי ציוס הוה יכפר ט: **רבו**
העולמים. כי לא על דקדוקתו וכו':
בשעניס. של גשמים: **ונצמדמוס**.
ארצעה ימים בכל שנת שאנשי משמר
ישראל מתכסין צערינן ומתענין
וקורין צמעשה צראשיה כדלמרינן
צמס' תענית (דף טו.) והתם מקשינן
ותעניות ומעמדות מי אית זהו
מוסף ומשנינן הכי קאמר כהניס
נושאין את כפיהן כל זמן שמתפללין
ואפי' צמנחה לפי ששלשה פרקים הללו
תעניות הם ואין שכרות צמנחה אלל
שאר ימות השנה אין נשיאות כפיס
צמנחה ויש מהן ארבע פעמים
ציוס: **לזוסא יסירסא**. מתפלל שבע
כשאר התפלות: **ושמואל אמר מה**
אנו ומה חיינו. אומר ואינו מתפלל:
אור יוס הכפוריס. ליל יוס הכפוריס:
וחוסס צידוי. גרס כדמספחא אינו
חותם מקדש ישראל אלל האל
הסולתן וחקמים אומרים כל מקום
שזקוק לזבע אף בשאר התפלות אס
רצה לחתום צידוי חותם כך שמעתי
אלל לא גרס לה כדמספחא (ט) הכי אלל
וחקמים אומרים מתפלל שבע ואס
רצה לחתום צידוי חותם ואנעילה
קיימי קמני מיהת נעילה מתפלל
שבע ומתודה תיבטח דשמואל
תיבטח: **נחיס קמיה דרבא**. צנעליה
ולשון נעילה פליגי (י) אמוראי צברכו'
ירושלמי (ט) חד אמר נעילת שערי שמים
וחד אמר נעילת שערי עורה: **וקיון**
דלני. משחשיה טו לא לך לריך: **והא**
אמר רב. צמס' ברכות (ט) תפלת ערבית
רשות ומאי פוטרת דקאמר: **לדברי**
האומר חובה קאמר. ע"ז פוטרתה:
מיסיני וכו'. קתני עליו וקתני
ערבית: **שבע מעין שמונה עשרה**.
ג' ראשונות וג' אחרונות מתיקנן
ואומר הציינו בצלמע שיש זה מעין
שלש עשרה ברכות והיא תפלה קלרה
שתיקנו לעוצרי דרכים ולמנואלי יוה"כ
המירו ללאת זה מפני הטורח:
תנאי

ומתודה בנעילה מתפלל שבע ומתודה (ט) (א) תנאי היא א' דתנאי יום הכפורים עם חשיכה מתפלל שבע ומתודה וחותם בוידוי דברי ר' מ' וחכמים אומרים מתפלל שבע ואם רצה לחתום בוידוי חותם תיבטח דשמואל (א) הונא בריה דרב נתן אמר ויחיד אומרה אחר תפלתו אמר רב תפלת נעילה פוטרת את של ערבית רב למעמיה דאמר צלותא יתירא היא וכיון דצלי ליה תו לא צריך ומי אמר רב הכי והאמר רב הלכה כדברי האומר תפלת ערבית רשות לדברי האומר חובה קאמר מיתיבי (ב) אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שבע ומתודה מוסף שבע ומתודה (ג) בנעילה מתפלל שבע ומתודה ערבית מתפלל שבע מעין שמונה עשרה ובתורה שמונה עשרה שלימות

תפלת ערבית רשות. תימה לרז דלאמר תפלת ערבית רשות האמר פרק תפלת השחר (בבב"ב דף טו.) טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים ואמר נמי התם כסוף פרק תפלת השחר (ס"ד דף ל:) טעה ולא הזכיר של ראש חודש זלילה אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את החודש זלילה הא לאו הכי מחזירין ואמאי תיפוק ליה דתפלת ערבית רשות ואומר ר"י נהי דרשות היא אין לזכור זכנס אס לא מפני שום מנוה עובדת או שרא המייניה דפ"ק דשנת (דף טו.) דלא מטרחינן ליה וכן עלה על מטוה דירושלמי דאין מטרחינן אומו שירד מדע כיון דיעקב אצני תיקנה לא תיקנה לזכור ועוד כיון דכנגד אצנים ופדרים היא שמעלן ומקטירין כל הלילה נהי דלא מעכזי כפרה מ"מ מנוה להקטיר תפלת ערבית נמי מנוה ותימה מאי פריך הכא והאמר רב תפלת ערבית רשות והאמרין דכנס אין לזכור וי"ל דאין זה כנס דליל יו"ה"כ מנוה לטרות ולהיכן זכרי סעודה דהוי כעין יו"ט כדלמרי' כמדרש דמנואלי יו"ה"כ צ"ח קול יוצאת ואומרת לך כחול על שמתה לחמן וכמו שפיעשו אלא לזכור כנס אפי' למ"ד תפלת ערבית רשות הכי משמע דירושלמי תפלת השחר דלמ"ד תפלת ערבית חובה אין תפלת נעילה פוטרתה משמע אבל כנס אין לזכור ואע"פ שחולק על הש"ס שלנו זכה דבגמרא דין משמע דרז לדברי האומר חובה קאמר אבל למ"ד רשות לא צ"ח תפלה לפוטרה מ"מ כמה שאנו יכולין להשוותם יש לנו להשוותם (וכה"ג פ' גזי אין מקדשין את החודש זלילה אע"ג תפלת ערבית רשות כיון דשווייה עליה חובה שפיר דמי ולהכי לריך להאסו טעמא דאין מקדשין החודש זלילה ואין נראה לר"י דהאמר בפ"ק דשנת פ' למ"ד תפלת ערבית רשות ממי שרא המייניה לא מטרחינן ליה הא אי לא שרא המייני' מטרחינן ליה אע"פ שלא התפלל כלל וכי תימא כיון שהתפלל בשאר לילות שיא עליה חובה א"כ אמאי אינטריך לשנויי הכא דרז לדברי האומר חובה קאמר לימא דלפי' לדידיה דס"ל רשות כיון דשילא עליה חובה בשאר לילות חובה היא עלייה ובעיה תפלה למיפטריה על כן נראה דפרישית: מתפלל שבע מעין שמונה עשרה ברכות. פירש רש"ס טעמא משום דכיון דלכתי הוא כמעט חסוד שחז כיו"ה"כ להכי מתפלל שבע ולפי שצדכ פנה להכי וחול הוי להכי מתפלל מעין י"ח: מפני

(א) [ג"ל צ"ל], (ב) [ג] ר"ה
ז. מנלה כה. לעיל כה.
(א) [מספ"י פ"ד ה"י"ג].
(ד) [בכרות דף מ"א, ט] [בכרות
מ"א, ו] גיר' ר"י' ור"א"ש
אמר רב המדוי לא שנו
וכי ואמר רב המדוי הוי
קאימנא וכו' אמר ש"מ עיקר
ירדו מעמד הוא, (א) תענית
כו, (ח) פסמי ג. ג' ג' ח;
(ט) [עין מהרש"א מ"א, ט] [בכרות
דף רמח. וכן באר"ש סימן
כ' חלמא כשמי' אחרת],
(ב) בכרות כו, (ז) [פסמי ג.
ג' ג' ח; (ח) [במנח' מתפלל
שבע ומתודה בעני' וכו' כ"א
בפסמי וצנעה], (ט) [ויקרא
טו, ט] [פ"ד ה"י"ד], (ט) [פ"ד
ה"י"א], (פ) [דף ס: לפי גיר'
ס"א הנדפס טס בלד הגליון],
(ז) [ג"ל ובה"ג, ט] [דף
ט: וסס].

הנהגות הב"ח

(א) גמ' רישא הוי אמר
ש"מ בעי למעבד וכו' ולגמר
אורייתא צבצב' חלמ' וי"ב
ס"א ארסייה ולא נחמין וכן
משמע מפירש"י: (ב) שם
נעילה מתפלל שבע ומתודה
יוס הכפוריס עם חשיכה
מתפלל כו' כ"ל ויציאת
מנאי הוא דמינא נמחק:
(ג) שם ושמייה. רב נתן
אבדוה דרב הונא צריה
לרב נתן בחת קמיה דרב
פפא פתח בואהה בחרתנו
רסיים במה אנו ושבחיה
אמר רב אחא בריה דרבא
ויחיד אומרה אחר תפלתו:
(ד) רש"י ד"ה נחת כו' פליגי
בה דלמוראי:

הנהגות הגר"א

[א] גמ' מנאי היא דמינא
ויחסי' עם חשיכה מתפלל
שבע ומתודה חלמ':

הנהגות מהר"ב

[א] גמרא מנאי היא דמינא.
לריך הוה מנאי [ועי'
ר"ס]:

הנהגות מהר"י

לנדא
[א] גמ' צמנחה מתפלל שבע
ומתודה (דמינא) [יו"ה"כ]
כו' כ"ל ועי' מהרש"א
דלגליסכתו קשה הייט נעילה
הייט יו"ה"כ ע"מ]:

תום ישינים

וחכמים אומרים צריך
שיתודה קודם אכילה כו'.
ומתוספתא [פ"ד] גרסינן
יתודה אחר אכילה ושמיה
ואע"ג שהתורה קודם אכילה
ותמיה יתודה ערבית כו'.
ודוי יתירה וז' לא מליט אומו
כתלמוד ושמא טעות סופר
הוא לש. וכה"ג הגירסא כן
אלל אמרו חכמים ממונה
קודם אכילה ושמיה שמא
ילע דבר קלקלה כשנעודה,
ואע"פ שהתורה קודם אכילה
ותמיה יתודה אחר אכילה
ותמיה שמא מיטרף דעמו
עליו, ומלכא כי הני' טס היא
בשינוט וי"ע נחלרות.
והי"ם בבחא אנו. והיינו
תפילת אחת נותן ד לפוטש, וכן
אנו טבגים. דלמרי רב

תפלת ערבית רשות. תימה לרז דלאמר תפלת ערבית רשות האמר פרק תפלת השחר (בבב"ב דף טו.) טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים ואמר נמי התם כסוף פרק תפלת השחר (ס"ד דף ל:) טעה ולא הזכיר של ראש חודש זלילה אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את החודש זלילה הא לאו הכי מחזירין ואמאי תיפוק ליה דתפלת ערבית רשות ואומר ר"י נהי דרשות היא אין לזכור זכנס אס לא מפני שום מנוה עובדת או שרא המייניה דפ"ק דשנת (דף טו.) דלא מטרחינן ליה וכן עלה על מטוה דירושלמי דאין מטרחינן אומו שירד מדע כיון דיעקב אצני תיקנה לא תיקנה לזכור ועוד כיון דכנגד אצנים ופדרים היא שמעלן ומקטירין כל הלילה נהי דלא מעכזי כפרה מ"מ מנוה להקטיר תפלת ערבית נמי מנוה ותימה מאי פריך הכא והאמר רב תפלת ערבית רשות והאמרין דכנס אין לזכור וי"ל דאין זה כנס דליל יו"ה"כ מנוה לטרות ולהיכן זכרי סעודה דהוי כעין יו"ט כדלמרי' כמדרש דמנואלי יו"ה"כ צ"ח קול יוצאת ואומרת לך כחול על שמתה לחמן וכמו שפיעשו אלא לזכור כנס אפי' למ"ד תפלת ערבית רשות הכי משמע דירושלמי תפלת השחר דלמ"ד תפלת ערבית חובה אין תפלת נעילה פוטרתה משמע אבל כנס אין לזכור ואע"פ שחולק על הש"ס שלנו זכה דבגמרא דין משמע דרז לדברי האומר חובה קאמר אבל למ"ד רשות לא צ"ח תפלה לפוטרה מ"מ כמה שאנו יכולין להשוותם יש לנו להשוותם (וכה"ג פ' גזי אין מקדשין את החודש זלילה אע"ג תפלת ערבית רשות כיון דשווייה עליה חובה שפיר דמי ולהכי לריך להאסו טעמא דאין מקדשין החודש זלילה ואין נראה לר"י דהאמר בפ"ק דשנת פ' למ"ד תפלת ערבית רשות ממי שרא המייניה לא מטרחינן ליה הא אי לא שרא המייני' מטרחינן ליה אע"פ שלא התפלל כלל וכי תימא כיון שהתפלל בשאר לילות שיא עליה חובה א"כ אמאי אינטריך לשנויי הכא דרז לדברי האומר חובה קאמר לימא דלפי' לדידיה דס"ל רשות כיון דשילא עליה חובה בשאר לילות חובה היא עלייה ובעיה תפלה למיפטריה על כן נראה דפרישית: מתפלל שבע מעין שמונה עשרה ברכות. פירש רש"ס טעמא משום דכיון דלכתי הוא כמעט חסוד שחז כיו"ה"כ להכי מתפלל שבע ולפי שצדכ פנה להכי וחול הוי להכי מתפלל מעין י"ח: מפני